[illegible] తిరుగుతున్నై. భార్యాభర్తలు ఇద్దరూ [illegible] చేశారు. [illegible] మనమ [illegible] తిరిగి [illegible] [illegible] స్తుంది. [illegible] [illegible]

సూర్యనారాయణ ఏలో [illegible] మీనాక్షి సుఖం [illegible] లేదు. [illegible] నిద్రాహారాలు లేవు. సూర్యనారాయణ [illegible] బయటికి వచ్చాడు. [illegible] మీనాక్షికి [illegible] కళ్లు జబ్బు చేసింది. [illegible] [illegible] పోయింది. సూర్యనారాయణ ఉద్యోగానికి [illegible] ఇచ్చాడు. 'మళ్లీ బండయ్య మొగం పెట్టుకు వెళ్లను' అని ఏడిచాడు. కుర్రవాడి నగలన్నీ ఇన్స్యూరెన్స్ చేసి వేంకటేశ్వరరావుకి పంపించాడు సూర్యనారాయణ. వేంకటేశ్వరరావు తిరగగొట్టాడు. అవి అట్లాగే మూసుపు అన్లే పెట్టెలో టంగుల్లా, [illegible]

నాకు కుర్రవాడికి జబ్బు [illegible] విరోధం వచ్చిం [illegible] చూపించారు. [illegible] రావు పేరు చెప్పితే [illegible] యిచ్చి పోయినారు. మూడు కొంతకాలానికి [illegible] పోయింది. మామిడికాయలు అమ్ముతారు. [illegible] గోప్పాడం అంత ముక్కలు పెట్టారు [illegible]. జబ్బుతో [illegible] [illegible]. పదిరోజుల్లో పిల్లాడి [illegible] మీనాక్షి [illegible]. పిల్లాణ్ని పిలిపించి [illegible] పదండి అంది. ఆ రోజుల [illegible] నాలుగుపదులు నివేదన [illegible] కొంచెం [illegible] మీనాక్షి వెళదాం" అన్నాడు సూర్యనారాయణ. మీనాక్షి [illegible] లేక పోయింది. ఆదివారం నాడు రాత్రి పుత్సాహం జ్వరం ఎక్కువైనా వచ్చింది. రాత్రి నిద్దట్లో లేచి [illegible] నాన్నా! ఏలీ! [illegible] ' అని యేడిచాడు. ' వేంక యనా, ప్రొద్దున్నే వెళదాం ' అని [illegible] మీనాక్షి. భార్యా భర్తలు ఇద్దరూ [illegible] [illegible] పున్నారు.

మరునాడు ఏకాదశి సోమవారం. కుర్రవాడు తీసుకు వెళ్లేస్థితిలో లేడు. సూర్యనారాయణ వెంకటేశ్వర

[illegible] పోయినై. సరిగా [illegible] [illegible] సూర్యనారాయణ [illegible] [illegible] [illegible] గల [illegible] పెట్టెలో అన్నీ పెట్టుకున్నాడు. ఇంకా [illegible] సూర్యనారాయణ మళ్లీ [illegible] [illegible] సూర్యనారాయణ [illegible] పుట్టారు. భార్యతో వచ్చాడు. [illegible] పున్నాడు. ఒక రోజున సాయంత్రం [illegible] సూర్యనారాయణ బజారులో [illegible] సూర్యనారాయణ మొగం [illegible] శ్వరరావు పలకరించి [illegible] [illegible] చెప్పకున్నారండి' 'చిన్నపిల్లాడు వచ్చిందా' అని అడిగాడు. వేంకటేశ్వరరావు సూర్యనారాయణ భార్యతో చెప్పాడు. 'పూర్లో మళ్లీ మాస్టరు ఆ పేటలో పున్నారట. మీనాక్షి వచ్చాట్ట' అని.

అనసూయ మీనాక్షిని చూద్దామని [illegible] కున్నారో కనుక్కొని నాలుగు రోజు చూట్టానికి వెళ్లింది. ఇద్దరూ కొంచెం [illegible] న్నారు. బాగానే మాట్లాడారు. మాటల సందర్భంలో మీనాక్షికి [illegible] తెలిసింది.

అనసూయ వెళ్లిపోయేటప్పుడు ' మా [illegible] ఎవళ్లో అరవవాళ్లున్నారు. మాకు లేదు [illegible] వట్టి అనాచారంగా వుంది. [illegible] [illegible]. మీరువచ్చి వుండవచ్చు! ' అని చెప్పింది.

మీనాక్షిని పుట్టింటివారు తీసుకువెళ్లారు. [illegible] యణ ఆరునెల్లో యేడునెల్లో హోటళ్లలో [illegible] వేంకటేశ్వరరావు కూతురుకి పుట్టినరోజు సూర్యనారాయణని భోజనానికి పిలిచాడు.

[illegible] కొంటున్నారు; మనమల్ని [illegible] [illegible], [illegible] కొంతమంది [illegible] [illegible]. మనవాళ్ళ [illegible] [illegible] [illegible] తెలుసా? [illegible] కొంతకొంతమంది [illegible] పాతవాటిలో [illegible] కొత్త [illegible] ప్యాసవుతారు, భోజనానికి నాన్నలో [illegible] అమ్మలో లేదన్నట్లు. [illegible] [illegible] ఆలోచించవలసిన విషయమే. [illegible], '[illegible] కొత్త రేమిటికి సుబ్బమ్మ'; [illegible] పోవడమే గనక, ఆ సంగతి వాళ్ళే [illegible], 'పాతయనుడీవా, కొత్త యను [illegible].

[illegible] జనాలంతే త్రాహి త్రాహి అవుతోంది [illegible] రెండు కతలకి తేడా చాలా ఉంది [illegible] టంగా ఉంది.

[illegible] Detailed బిచ్చేలు; కొత్త Nondetailed బిచ్చేలు. Tail మాత్రం [illegible]. పాతవాడు ప్యాసైనప్పుడు బిచ్చే [illegible] కొత్తగా ఊరుకునేది. సిపాయి [illegible] సంవత్సరం కాకినాడలో ఒకాయన ప్యాసవగా అయన్ని ప్రతివాడూ బిచ్చే [illegible] అంటూ హెచ్చరించడమే కాదు, మేనా [illegible] ఊరేగించారట. ఈకాలంలో [illegible] ఊరేగించేవాళ్లులేక, ఉద్యోగాల [illegible] తమరే ఊరేగుతున్నారు. వెనకటి [illegible] సంసారనొక్తి ఉండేది; ఇప్పుడు, [illegible] మామగారు హెచ్చుతగ్గుగామాట్లా [illegible] పెళ్లాన్ని వదిలిపెట్టేస్తారు; పెళ్లానికి చదువు [illegible] తమకు బిచ్చే ప్యాసవడం [illegible]

[illegible] బిచ్చేలు [illegible] పుస్తకాలనే [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చూస్తున్నారు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] బిచ్చేలు [illegible] [illegible] పాశ్చి [illegible] పోయినాదవే [illegible]. [illegible] పిలక [illegible] దంపులకి [illegible] అనుకునేవారట. ఇంటిదగ్గర, వాళ్లు తెలుసో మాట్లాడేవారట. కాని, కొత్త బిచ్చే [illegible] [illegible] [illegible]. కాకపోతే, వాడికి [illegible] జేసుకోవలని [illegible] పడిపిస్తారు. ఆమధ్య బిచ్చేలు, [illegible] సమూలంగా లాగించేసే వారు; [illegible] కొందరు కొత్త బిచ్చేలు, ఆడవో [illegible] [illegible], ముక్కు [illegible] ఒక్కొక్క పెళ్లి లెక్క నాలుగేసి [illegible] చూపించి మాత్రం అట్టే పెడుతున్నారు. ఈ [illegible] [illegible] [illegible], ఒకవేళ అట్టినాడు. వారికి [illegible] లేదు. Exemption వచ్చే దాం. కొత్తబిచ్చేలకొచ్చేటికర్ర లేనివారూ, [illegible] పెద్దలతో కొట్టనివారూ [illegible]. [illegible] లే, ఒక్క చేలానికూ [illegible] పోతూ, [illegible] సమస్యాలు పెడుతున్నారో, తమర్ని 'ఏమండీ' అని ఎంత ముందు అనుకున్నారో చెబుతూంటారు. కొత్త వాళ్లకి [illegible] ఎక్కువ. పాతబిచ్చేలు

విస్తారంగా [illegible] భట్టిప్రోలుట. హిస్టరీ, [illegible] [illegible] కాళ్లూ [illegible] [illegible] వాళ్లి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నాటున్; [illegible] ఉంకనవచ్చు :

[illegible] [illegible] [illegible] వాళ్లే
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
అద్వైతి [illegible] [illegible] [illegible].

(ఏ-అంటే ఒకటి, ద్వి - అంటే రెండూ చెప్పిన తొమ్మిది దాకా చూసుగుని, సూ- అంటే సున్నా అనుకుని, అన్నింటికీముందు ఒకటి చేరుస్తాంటే ఈ ప్రశ్నలు [illegible] సంవత్సరాలు [illegible].)

అవునా, తెలుగు సంస్కృతాల్లో విశేష ప్రజ్ఞ ఉండటంవల్ల వాళ్లు అల్లా ఎక్కువ చేసుకునే వారు ధారణ. కొత్త విద్యోలకి సంస్కృత ప్రాకృతాలు Greek and Latin; తెలుగులో గుణింతాలే చాలామందికి రావు. ఊఁ, పాపం, పైవారు వద్దన్నా [illegible] [illegible] న్నారు. ఇక, సంస్కృతం మాట్లాడ్డం అనేది బూతులకి గౌరవనీయ ప్రయోగంగా అంటూం టారు; 'సంస్కృతంవద్దు, తిన్నగా మాట్లాడు' అని. ఇంటి దగ్గఱకూడా ఇంగ్లీషు. కాదు, అన్నట్టు, ఇంటి దగ్గరే ఇంగ్లీషు. అన్నం ఒడ్డి స్తూంటేకూడా కొందరు Enough, That will do, That will do అంటూంటారు. ఏమన్నా అంటే,తమరికి ఇంగ్లీషులోంకి మళ్లే తెలుగులో వెళ్లదంటారు,తప్పేకలంకూడాను. కాని, దీనికి తగ్గట్టు ఒకొక్క కొత్తవిద్యో [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ఏం వచ్చి [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]; అం[illegible] [illegible] [illegible].

[illegible], పాతవారు సంపాదన[illegible] [illegible] ఇప్పపెట్టడా[illegible] [illegible] స్థిరంగా ఉండేమనుల[illegible] [illegible] అంతా [illegible] ప్రమాణమే. చద[illegible] [illegible], నమ్మేశేవారు. చాలా [illegible] black-board మీద చూసేవారు[illegible] అంతాఅనుమానమే, అంతా ప్రత్య[illegible] [illegible]ద్యోలు, తమను మూర్ఖుల్నీ, [illegible] గొప్పవారనీ నమ్మకంతో చదివిన[illegible] [illegible]ద్యోలు తమంతవారు లేరనీ, [illegible] మూర్ఖుడనీ చూసుకుపోయి [illegible] [illegible] [illegible]కి [illegible] వి[illegible] [illegible]వాళ్లు. ఎక్కడికీనా వెళ్లి[illegible] [illegible]ద్యోలకి seats reserved; కొత్తవి[illegible] కొత్తవిద్యోలు స్వనామితులు self [illegible] పాతవారు పరతంత్రులు. పాత విద్యో[illegible] rate; కొత్తవిద్యో Extremist, [illegible] Independent. పాతవిద్యోది మెరక[illegible] [illegible], వ్యాఖ్యానం. అతడు Jack of all [illegible] కొత్తవిద్యోది లంకపంట. (అనగా[illegible] ఒకటేపట్టుగుని చదివెయ్యడం.) పాతవి[illegible] చాళ్లా మట్టుకు కలిసివెళ్లి చిట్టచివర[illegible] పోయేవారు. కొత్తవారు మొదటే చీలి[illegible] బయలుదేరుతున్నారు. పాతవిద్యోలు,తద్ది[illegible]

[illegible]మనసే [illegible]నారట. కొత్త [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (లేకపోతే large Scale [illegible] [illegible]cation లాగ [illegible].) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. కొత్త [illegible] [illegible]దయం [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] అంటారు. పాత విద్యోలకి [illegible]నంగా ఉండేది. కొత్తవిద్యోలకి [illegible] శాస్త్రాన్ని [illegible] వస్తోంది. [illegible]omposition వంటి [illegible] [illegible]cience విద్యో సమర్థుడు. ప్రతి [illegible]nted. పారమార్థిక చింతలో పరి [illegible] philosophy [illegible] [illegible]. [illegible] లేదు. (ఒకాయన చెప్పినట్టు [illegible]ted). అందుకనే, "[illegible] ఇంతాచేసి [illegible]ilosophy graduate లా ఉన్నాడే [illegible] అనేమాట [illegible] [illegible]. పాత [illegible] fountain pen లు ఎరగరట. [illegible] అవి ఎరుగుదురు, 'దస్తూరీ స్వహ[illegible] [illegible] ఎరుగుదురు. పాతవారు దెబ్బలాట [illegible] [illegible]మ్మకాని, కావలిస్తే ఓకటాఖా తీసే [illegible]. కొత్తవిద్యోలు, చిలిపిజట్టీలూ [illegible] [illegible] ఆగుతారుకాని చేయి చేసుగోరు. [illegible]ద్యోలు వినయవిధేయతలతో చదువు [illegible]పై పడవడి అధికారులైనవాళ్లు.కొత్త [illegible]లు, సామరత్వంగల పండితులమీదఅధి[illegible] ముందే చలాయిస్తూ చదవి ప్యాసయిం[illegible] [illegible] తమరుఎక్కడా చలామణికాకపోడం [illegible]భవించి అప్పుడు వినయవిధేయతలు తెచ్చి పెట్టుగుంటున్నారు. కొత్తవారు [illegible] పై [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. కొత్తవారి, [illegible] [illegible] [illegible]నుంచి Taste [illegible] [illegible] fashion. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. కొత్తవాళ్లు [illegible] [illegible] చూస్తున్నారు. ముందువాళ్లు మూడు కోర తాకేమో అనుమానం. వెనకటి వాళ్లకి పరీక్ష ప్రశ్నలు చెప్పేసే వారట, వంతుల్లో. ఈ విద్యోలు కష్టపెట్టి కొనుక్కోవాలి వస్తోంది. కాబట్టి, వెనక, ప్రశ్నలు కొందరికే ముట్టేవి. ఇప్పుడు అందరికీ ముట్టచ్చు. వెనకటి విద్యోలు రాత్రి చదవకుండా తెల్లవారు ఝామున చదివి ప్యాసయారు. కొత్తవారు రాత్రెల్లా చదివి [illegible]తారు. వెనకటివాళ్లది చల్లని చదువు, తరవాణీ brand. కొత్తవిద్యోలది ఘాటుచదువు, Lipton brand,, కారాకిల్లీ brand, లేకపోతే Scissors brand. పాత విద్యోలకి Retentivity ఎక్కువ, కొత్తవా ళ్లకి Coercive power ఎక్కువ. పాతవిద్యోలు మూలం చదివి [illegible] Criticism చేసే వారట. కొత్తవిద్యోలుమూలం తెలియకుండా Criticism వ్రాసే నేర్పు మొదట్నుంచీ సంపా దిస్తున్నారు. అందుకని వీరిలోకొందరు— కొందరేమిటి మళ్లా వెర్రిమాట - అందరూ కూడా ఒరిజినలే. కాదు aboriginal. పాతవి ద్యోలు ఖాళీగా ఉండడం ఎరగరు. కొత్త విద్యోలకి అంతా Leisure ఏ. Educated వాళ్లల్లో Unemployment గురించి ఆలో చించవలసిన బాధ్యత పాతవిద్యోలది, వారు కొంచెం గట్టిన ఉన్నారుగనుక.

క్లాంటి చిహ్నాలు పిరినార్లల్లో ఉన్నా అంతా ఒక్కటే కోనా [illegible] కలుసుకోవాలనే, [illegible] [illegible] ఏర్పాట్లు [illegible] ఉన్నాయి తప్ప ఈసమావేశం [illegible] తెలియకే తెలియదు. [illegible] ఒక్క [illegible]జనమైనా ఏర్పాటు చేయాలనుకుం. (ఆతరవాత ఇది చేశాను.)

పాతికేస్నేహితులు కొత్తవా[illegible] స్సులో [illegible] వారికి [illegible] వాటి. కొత్తవాళ్ళు, [illegible] ముగ్గు, తెలుగుభాషాభిమాను[illegible] కొందరు దుమ్ము దులిపి, [illegible] మాయమ్రా కొత్త, [illegible] కలిసే తరుణం వచ్చిందేమో, [illegible] ర౦.

సంపూర్ణము

శకుంతల
(హరి ప్రసన్న శ్వరులు)

ఎఱుఁగవె కణ్వాశ్రమము నెచ్చెలి మా మరి [illegible]పెంపు నీ
వెఱుఁగవె నాదునెచ్చెలుల [illegible] లేడిపిల్లలన్
మఱచితివా గులాబులును, మల్లెలు, జాజులు గల్గు తోఁటలున్.
మఱచితివా నను౦ గనిన మాటనుసైతము రాజపుంగవా!

* * * * *

సంపెఁగచెట్లకున్న [illegible] జల్లనిగాడ్పులు వీచువేళ [illegible]
లింపుచు గోరువంకల చలింపనినాదమునంబునందు పై
రింపఁగ లేళ్ళు మార్పు నిగురింపఁగఁజేయు నృపాలుఁ జెట్లనన్
జెంపలు వైచికో వలనె చేష్టలుదక్కి సతీప్రపంచముల్.

* * * * *

కలదు పవిత్రగర్భ నినుఁ గన్న సతీమణి; యామెనాడఁగాఁ
గలదు సుతుండు నీని; కని గౌరవపద్ధతి నీకుఁ జెప్ప; నా
వలను మదీయవాక్యములు బాగుగనుండునొ లేవొ నీదు నీ
నుఖ; క నియోచనల్గలుగ నోమనుగా భవదీయహృద్గతిన్.

నిజమును జాటిచెప్పియు వనీపతి నీవని పౌరులెల్లరున్
రుజువులు నీకుఁ జూపుతటి రోషముతో భవదీయసత్సభన్
రుజువును జేయనౌనె యొక రోజున నీవు ననుంగ్రహించి యా
రుజువును జూపుమంచని యెఱుంగనియట్లు వచించు న్యాయమున్.

* * * * *

[illegible]ను త్వదీయ రాజ్యసుఖముల్ కోర న్మహేంద్రత్వమున్
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

* * * * *

[illegible] [illegible]
[illegible]మంద [illegible] మఱచితివా [illegible]
[illegible]ప్రేమ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] భూపతీ!

[illegible] [illegible]
[illegible]ధుంగని సత్యముందెలిపెదో [illegible]
[illegible]త్యాగమున [illegible] [illegible]
[illegible] నరించి [illegible] [illegible]!

* * * * *

[illegible]డిన రాజేంద్రు కలుసుకొనకను, [illegible] ప్రభుగుణమున
[illegible]మరీతిఁ గష్టించి తీరవలెనో, న్యాయ మెప్పుడు స్థాపించు హాయిగలదో?
[illegible]హృదయంబు కరఁగదు [illegible], స్వార్థికయమున [illegible] వీడ
[illegible]గు నాకు దక్కింక [illegible] లేదు, తల్లి మేనక రావమ్మ యల్లునిఁగన.

* * * * *

[illegible] నన్నుఁ గాంచి నిర్ణయించెడువాఁడు, ఉన్నవాఁడు దేవుఁ డున్నవాఁడు.
[illegible]డైన నీవు నన్ను నొప్పించి నేఁ, డున్నమాట మార్పనున్నవాఁడు. (శకుంతల)

[illegible]బ్రతికియున్నాఁడు పుడమిపై భరతుఁడొకఁడు, నేను సూనుండ భయమింక లేదు[illegible]
[illegible]వియుగకుం [illegible] భువిఁ దాల్చు నానిపేరు, రాజమాతవుఁ దగదు [illegible] (భరతుఁడు)

[illegible] మేనక యరుదెంచె, పుత్రి [illegible] పుత్రు బుజ్జగించె
[illegible]కసమ్మువంక నరిగి రా మునులును, [illegible], రాజు చాలనొచ్చె. (హంతుఁడు)

సంపూర్ణము

మలమల మన్ము మాన్పఁగలమార్గము నాత్మఁదలంచి, కానులం
గలుగలవాఁడి యనెడు కన్యాశుల్కమును బాసర్పుచుక్.

సీ. అన్నలుం [illegible] యార్యసర్మను వివనాడిన
పెండ్లికన్యలు [illegible] వివేకులు, [illegible] నున్నవాడు
అలుక [illegible] లేవి. [illegible] నికేలిఁ బలికినావు
పొట్టకూటికి [illegible] మది నెంచినావు
ఆఁడుబిడ్డలు [illegible] యింటిలోన, నూతనో గోతనో పడనూఁడి పురుష
సౌఖ్యము న్నాఁడునాఁడును జలుపికొనుట, భాగ్యమను నొక్కపట్టె పేర్చు

మ. కనమో [illegible] గోరుగాముకులు రొక్కం బిచ్చుటల్! దవ్వహాం
బునమం జొచ్చుట, బిడ్డము బడసి సమ్మోహించు, టారీతి నీ
వనితాకారవిహీనచిత్తుల కిడక్ వచ్చెన్ సుతాప్రీతికై
యన్యతం [illegible] వచియింపనేల, యిది కన్యాదానము చక్కఁగా!

గీ. పెలపెలంబలు తమకులన్న త్రిరోసి, యుద్యా [illegible] నొక్కఁడని పెండ్లియాడు
నార్యసర్ములను విడనాడు నిట్టి, పెలమగలు రాకుసులకేతి పెలసినారె?

చ. ఎకరముకే [illegible], గడించిన వైభవమ్ము సున్న, పై
దకుఁడని నాపురేకులను దేవుఁ డెఱుంగును, మాటిమాటికిం
జకచక నాంగ్లవాక్యములఁ జాటెదు, వేటన మెంతవచ్చునో?
సకలము [illegible] నోసుగతిఁ గన్నియ కన్నముగ్న, యీ
స్వకులవధూటి నెకరికి సాకెదవో? తలపోయు మాత్మలోన్.

సీ. క్రాపింగుజుట్టుకై కామినీయాయిలు, సీసాలఁ గొన్నింటిఁ దీసినావు
ఆంగ్లదేశమునుండి యవతరించినరీతి, హాటు సూటును గోటు నబ్బదినావు
ఆడువారల్ముందు నాంగ్లేయభాషావిలాసమ్ముఁ జాటింపఁ గూసినావు
[illegible] గానిహో, టలును గుత్తికబంటి గుడిచినావు
ఆర్యసర్మమ్ము [illegible] 'మ్యానే ఫెలో' యను నొకపల్కు [illegible]
ఎద్దిరో [illegible] మాయింట విడక, [illegible] పోషించుకొనుశక్తి నరయు [illegible]

క. మనుజుఁడ ననుచుం బెండ్లాడినవాఁడ నటంచు దనయులే కాక సుతా
జన ముద్భవిల్లునంచని, మనమునఁ దలపోసి యడుగుమా! ఇష్టములన్.

తాంబూలం తీసుకున్నా

విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు

౧

[illegible] రాయణ భోజనము మంచము కూర్చు[illegible] విసనాన్ని దేవిరెడ్డి పుచ్చుకొని [illegible] బింకం దగ్గర కుంచుంది. సూర్యనా[illegible] వెయ్యబోతూ 'కృష్ణమూర్తి నేటికే [illegible] మూర్తి [illegible] సూర్యనారాయణ [illegible] [illegible] గానిరా!' అన్న [illegible].

[illegible] నిదా!

[illegible] పెట్టి [illegible] వచ్చాడు.

[illegible] రా! (భార్యతో) [illegible]

[illegible] ఎత్తుకువచ్చి [illegible] పెట్టి [illegible].

[illegible] అంతా.

'నువ్వే తీసుకు తిను' అని [illegible] భోజనం చేసినంత సేపూ అన్నీ [illegible] ముందు; అన్నీ అక్కడినుంచి [illegible]

అయిపోయిం తరువాత సూర్యనారా[illegible] ట్లో కూర్చుని— 'ఏమోయి! కృష్ణ[illegible] మూర్తీ! తాంబూలం వేసుకుంటావా' అన్నాడు.

[illegible] — '[illegible] వేసుకుంటాను!' అని [illegible]
సూర్యనారాయణ [illegible] పెట్టి తాంబూలం [illegible] అందిస్తూ 'నీపేరే మిటీ?' అన్నాడు.

కృష్ణ—కిత్తనూరి.

సూర్య—[illegible] నాన్న లేరా?

కృష్ణ—[illegible] లేకపోతే గానా.

సూర్య—! [illegible] అన్నయ్య ఏరా?

కృష్ణ—[illegible].

సూర్య—'[illegible]' అని సంతోషించినాడు. [illegible] కీతా ఆ [illegible] చెప్ప [illegible], [illegible] [illegible] పడితేనా. అది చెప్పటికప్పుడే [illegible]

ఇంతలో [illegible] వెంకటేశ్వరరావు వచ్చి [illegible] చూచి '[illegible] అన్నం తిన్నావురా' అన్నాడు.

కృష్ణ—[illegible].

వెంక—[illegible] [illegible]!

కృష్ణ—ఏం [illegible] అన్నాడు [illegible] కుష్టుం అప్పుడా తిప్పుకుని—

వెంక—అన్నం [illegible]! [illegible].

సూర్య—'[illegible]' అను.

కృష్ణ—'[illegible]' [illegible] ముసుగుతూ [illegible] నవ్వాడు.

వెంకటేశ్వరరావూ సూర్యనారాయణా ఇద్దరూ [illegible] రులో ఒకచోటనే ఉద్యోగం చేస్తున్నారు. వెంకటేశ్వరరావు కలెక్టరాఫీసులో గుమాస్తా; సూర్యనారాయణ [illegible] స్కూలులో మాస్టరు.

సూర్యనారాయణకు పిల్లలు లేరు. వెంకటేశ్వరరావుకి [illegible] కొడుకు. ఇద్దరూ ఒక బజారులో [illegible] ఇళ్లలోనే [illegible] నుండి దగ్గరయ్యేల్లా స్నేహం.

సూర్యనారాయణ భార్య కాపురానికి వచ్చి [illegible] దేళ్లవుతున్నది. పిల్లలు లేరు. అందుచేత ఆ భార్యాభర్త లిద్దరికీ కృష్ణమూర్తి [illegible] అతి అపేక్ష. కృష్ణమూర్తి పోషణ అంతా మీనాక్షే చేస్తుంది. కృష్ణమూర్తి కొంత [illegible] సూర్యనారాయణ [illegible] చూస్తాడు. కృష్ణమూర్తి పగలల్లా సూర్యనారాయణ గారి యింట్లోనే వుంటాడు.

కనుపుపుట్టినబిడ్డ, బంగారపుబొమ్మ; ముద్దులు [illegible] ముత్యాలమూట; కృష్ణమూర్తి అంటే తల్లితండ్రులకు

అమితప్రేమ. వెంకటేశ్వరరావుకన్న [illegible] సూర్యనారాయణ [illegible] [illegible] గల్లి. [illegible]. సూర్యనారాయణ బి. ఏ. యల్. టి.; యం. ఏ కి చదువుతున్నా [illegible] స్కూల్లో ఫైనల్ ప్యాసయినాడు. సూర్యనారాయణకి సంతానమే [illegible] మూర్తిని చూస్తే తమబిడ్డే అనిపించింది. [illegible], మీనాక్షీ సూర్యనారాయణ [illegible] [illegible] పెట్టుకుని మాటలు చెప్పి [illegible] సంతోషపడతారు. అసలికి అన్యోన్యంగా కాపురం చేసుకుని [illegible] కోసం అనసూయవస్తే మీనాక్షి [illegible] తప్పిస్తుంది.

కృష్ణమూర్తికి మూడేళ్లు వెళ్లినై. [illegible] మాటలు నేర్చుతూనే వున్నాడు.

సంవత్సరాది పండుగవస్తే సూర్యనారాయణ [illegible] మూర్తికి [illegible] పెట్టి మెడలోకి [illegible] గడియారపుగొలుసు చేయించాడు. మీనాక్షి [illegible] రుమాలు కొని పుత్రవాడికి కప్పింది. పండుగనాడు [illegible] పుత్రవాణ్ణి అలంకరించి కృష్ణమూర్తిని [illegible] [illegible] పూలకన్నులు, [illegible] నల్లని [illegible] ఫునుగుతో. సూర్యనారాయణ ఎత్తుకుని [illegible] అందరూ పిల్లవాణ్ణి కళ్లారా చూచినవాళ్లే [illegible] ఇంటికి వచ్చేటప్పటికి పిల్లవాడికి [illegible] పుత్రవాడు రెండురోజులు లేవలే.

మీనాక్షీ సూర్యనారాయణలు అమితనొచ్చు [illegible] కృష్ణమూర్తి తల్లిదండ్రులను [illegible] నారాయణ కృష్ణమూర్తికి కొన్న వస్తువులు [illegible] [illegible] రూపాయలకి పైనవుతై. వెంకటేశ్వరరావులు ఇద్దనలేరు. కద్దనలేరు; [illegible] యితరవాళ్ల చేత యింతముద్దుగా చూడబడు [illegible] యిష్టంగానే వుంది.

వేసవికాలం వచ్చింది. పగలు ఎండలు గాడ్పు [illegible] సముద్రతీరం గనక సాయంకాల [illegible] [illegible].

[illegible] వస్త్రాలు, [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] మనవాడు [illegible] అయిన [illegible] [illegible] కృష్ణమూర్తి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

సాయంత్రం [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. అనసూయ లేవలేదు. మీనాక్షి [illegible] చేదివెళ్లి పిల్లవాణ్ణి [illegible] [illegible] [illegible].

అనసూయ [illegible]! అక్కా! [illegible] అని [illegible] '[illegible] అక్కా! నీకు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]?'

మీనా—[illegible]. కృష్ణమూర్తిని [illegible] [illegible] కృష్ణమూర్తి నాయనా! నీవు [illegible] [illegible]! మీఅమ్మదగ్గర [illegible]!—

కృష్ణ—[illegible] [illegible].

సూర్యనారాయణకు వేసవికాలపు సెలవు లొచ్చాయి. [illegible] [illegible] [illegible]. అక్కడ సూర్యనారాయణకు [illegible] [illegible] [illegible]. అందులో [illegible] వుంటుంది. వేసవి కాలం సెలవులు సామాన్యంగా అక్కడికి అక్కడ గడుస్తై. సెలవులు శుక్రవారం నాడుసాయంత్రం ఇచ్చారు. శని, ఆది, వుండి సోమవారం పోదామనుకున్నారు. భార్యాభర్త లిద్దరూ పుత్రవాణ్ణి [illegible] పెట్టలేకపోయినారు. రేపంటే రేపని నాలుగురోజులు గడచినై. వెంకటేశ్వరరావుకి కలెక్టరాఫీసు వుద్యోగంగా. అది యమలోకం సర్వీసు. పోస్టాఫీసు, ఇదీ. అతనికి సెలవులు లేవు తమతోపాటు తీసుకుపోదామన్నా.

మీనాక్షి 'పుత్రవాణ్ణి తీసుకువెళ్లనా' న్నది. భర్త, 'వాళ్లు పంపిస్తారా' అన్నాడు. నాలుగు రోజులు [illegible] [illegible].

చిట్టచివరకు పుత్రవాణ్ణి తీసుకువెళ్లటం ప్రారంభించారు. అనసూయా వెంకటేశ్వరరావులు మొట్టమొదట నాలుగైదు రోజులు [illegible] వాళ్లు ఇష్టపడ ఏమీ అనలేక వూరుకున్నారు వూరుకోటం ఇష్టంవుండికాదు, ఏమీ అనలేక. అర్థాంగీకారం దానికి సమన్వయించారు మీనాక్షీ సూర్యనారాయణా.

పుత్రవాణ్ణి 'నాతోవస్తావా నాయనా' అంటే '[illegible]' నని, 'వుంటావా

తండ్రీ' అంటే 'పుంతాను' అని, ఎన్ని [illegible] యిట్లా [illegible]

[illegible]

'అక్కా [illegible] కుర్రవాడు జాగ్రత్త' అని [illegible] సొమ్ము [illegible] అనుకూలం. వెంకటేశ్వర్లు [illegible] వాకాన్ని [illegible] యింటికి [illegible]

[illegible] ఆయినా [illegible] పోయినారు [illegible] దుకు. అందులో [illegible] ఉద్యోగస్థులంటే చాలా గౌరవం. వాస్తవంగా అంత గౌరవం లేకపోవి సూర్యనారాయణకి నూరుపూరి యాలు [illegible] అది కొంతపట్టుకు ఫరవాలేదు.

కుర్రవాడికి మళ్లీ జెప్పి కొట్టింది. వరుసాను జ్వరం వచ్చింది. [illegible] కుర్రవాడు 'అమ్మా!' అన్నా [illegible] మళ్లీ [illegible] పోయినాడు. [illegible] టంకల్లా, కొబ్బరికాయల [illegible] అయితే నాకు కుర్రవానికి జలుబు [illegible] ంది. పూజారి వెంకయ్యను పిలిచి చూపించారు. ఆయన ఏమీ లేదని ఒక [illegible] యిచ్చి పోయినాడు. మానికొండనుంచి సాయంకాలం వామిడికాయలు అమ్ముతారు. [illegible] ముక్కలు పెట్టారు కుర్రాడికి. జలుబుమీద దారుణం చేసింది. పదిరోజుల్లో పిల్లాడికేం [illegible]. మీనాక్షి తొందరపడ్డది. పిల్లాడిని తీసుకుపోదాం పదండి అంది. ఆ రోజున నవమి శనివారం. [illegible] నికేశన స్థలాన్ని స్మరించి కొంచెం తగ్గాదా వుంటే "రేపు వెళదాం" అన్నాడు సూర్యనారాయణ. [illegible] వీలులేక పోయింది. ఆదివారంనాడు రాత్రి పిల్లవాడికి జ్వరం ఎక్కువగా వచ్చింది. రాత్రి నిద్దర్లో లేచి 'అమ్మా! నాన్నా! ఏలీ! తీసుకుపో' అని యేడిచాడు. 'నాయనా, ప్రొద్దున్నే వెళదాం' అని వోదార్చింది మీనాక్షి. భార్యాభర్తలు ఇద్దరూ తెల్లవారులూ [illegible] కునే వున్నారు.

మరునాడు ఏకాదశి సోమవారం, కుర్రవాడు తీసుకు వెళ్లేస్థితిలో లేడు. సూర్యనారాయణ వెంకటేశ్వ[illegible]

[illegible] రాత్రికి [illegible] గ్రామం [illegible] [illegible] ఏమస్తోంది. [illegible] [illegible] [illegible] యింటికి వద్దనియ్యక అ[illegible] [illegible] వున్నారు. సూర్యనా[illegible] [illegible] పోయినాడు. ఈ అప్రతిష్ఠ [illegible] [illegible] ప్రాణాలు లే[illegible]

కుర్రాడు మీనాక్షి కౌగిట్లోనే [illegible] పోయినాడు. మరునాడు [illegible]

[illegible]. వెంకటేశ్వర్రావు [illegible] మీనాక్షికి స్మృతి తెలియదు. [illegible] నారాయణ శిలవలె కూర్చుని [illegible] స్తున్నా వెంకటేశ్వర్రావేమోనని [illegible] కేశ్వర్రావు రాలేదు.

'ఏక [illegible] ఏంలాభం. సాయ[illegible] వస్తాడేమో. ప్రొద్దు పోతుంది. [illegible] పోయిన పిల్లాణ్ణియింట్లో పెట్టుకు కూర్చు[illegible] సూర్యనారాయణ బంధువులు పిల్లవా[illegible] పారవేసి వచ్చారు. పిల్లవాణ్ణి తీసుకు [illegible] నాక్షి [illegible] పెద్దగా యే[illegible] అక్కడనుంచి ఆయిల్లో జలమంతాన తీసు[illegible]

రోజుల్లా మీనాక్షి సూర్యనారాయణ[illegible] చెయ్యలేదు ఆనాడు అతి తీక్ష్ణంగా [illegible] బాగా కొట్టింది. ప్రొద్దు కూకేటప్పటి[illegible] వెంకటేశ్వర్రావులు వచ్చారు.

ప్రొద్దుటినుంచీ సూర్యనారాయణ [illegible] కూర్చున్నవాడు కూర్చున్నట్టే వున్నాడు. సహానుభూతి చేత అప్రతిష్ఠ భయంచేత ఎ[illegible] [illegible] పడ్డది.

వెంకటేశ్వర్రావు కనబడ్డంతోటే సూర్య[illegible] ఆప్రమని యేడ్చి వెనక్కు విరుచుకు [illegible] ఇంట్లోంచి మీనాక్షి ఏడుస్తూవచ్చి అన[illegible] మీద పడ్డది.

[illegible]ము]

[illegible] వచ్చింకే [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అనవస్తా [illegible] వెంకటేశ్వర్రావు [illegible] డటానికి [illegible] ంది.

[illegible] రావు ఏమన్నా [illegible] నేను [illegible] పోయోను? [illegible] [illegible] నేను [illegible] [illegible] అమ్మో! తండ్రీ! అని [illegible] [illegible] అన్నాడు.

[illegible] మహాత్ముడా! [illegible] [illegible] నా బంగారుతండ్రిని నాకు [illegible]

[illegible]ని నాకు యియ్యి. అవచ్చిపోయిన శవాన్నే [illegible]యియ్యి. నేను తీసికెళ్లి సాకేసుకుంటా నాతండ్రి[illegible]యియ్యి! ఇయ్యి!' అని యింకా అంటూండగా,

సూర్యనారాయణ [illegible] [illegible] [illegible] స్వరంలో [illegible] 'నాయనా! [illegible] [illegible] నీ ఋణం తీర్చుకుంటా! తీర్చుకుంటా! [illegible]' అన్నాడు.

[illegible] 'కూరుకోండి! నాకిక న్యాయం లేకపోతే [illegible]' అన్నది. మీనాక్షీ సూర్యనారాయణ [illegible] అప్పుడు [illegible] [illegible] వినిపించింది. భగ[illegible] [illegible] ఆ న్యాయం [illegible] కోసమే మాత్రం [illegible]?

వెంకటేశ్వర్రావుకు మళ్లీ శోకప్రవాహం పొంగివచ్చింది. "ఇదుగో [illegible]! సూర్యనారాయణా! నీవు చదువు [illegible]. [illegible]. నాపిల్లాణ్ణి డాయక ఇచ్చెయ్యి, ఇచ్చెయ్యి! అయ్యో! వాడు రత్నాల మూటరా! మళ్లీ అటువంటి బిడ్డని చూడలేనయ్యా! అయ్యో! తండ్రీ! నీవు చచ్చిపోయినావంటే నమ్మలేకుండా వున్నానురా. [illegible]. ఈయన అబద్ధం [illegible]. ఇదుగో నయ్యాయి! [illegible] సివిలి తండ్రిని నాకు [illegible] [illegible] [illegible] నేను [illegible] [illegible] సమూలంగా లాగించేసే అని [illegible] కొంతను కొత్త [illegible] ఆదేదో నాడా! [illegible] సంప్రదాయంట, ముక్కు కింద [illegible] లెక్క నాలుగేసి పరకలు [illegible] అట్టే పెడుతున్నారు. ఈ 'నాయనా [illegible], ఒకవేళ [illegible]' అన్నది.

[illegible] లేదు. Exemption ఇచ్చే [illegible] [illegible] లేనివారూ, [illegible] పెదవులతో [illegible] అరుదు. [illegible] పోతూ, [illegible] ఎంతమంది నమస్కారాలు పెడుతున్నారో, తమర్ని 'ఏమండీ!' అని ఎంత మంది అంటున్నారో చెబుతూంటారు. కొత్త వాళ్లకి [illegible] ఎక్కువ. పాతబిడ్డలు

10/26

పశ్చాత్తాపము

(కథానిక)

[illegible] ప్రసాదాచార్యులుగారు

౧

"అయ్యో! అమ్మో! [illegible] ఈ పట్టణములో [illegible] జరిగేది [illegible] నన్ను [illegible] కాపాడేవాళ్లెవ్వరు! అమ్మా! [illegible] నీ [illegible] అమ్మా, [illegible] వంటరాలను. [illegible] మాత్రం [illegible] బట్టె [illegible] నీయగలాళ్లు [illegible] నీతలపండు [illegible] లేనివాడను; [illegible] అర్థం [illegible] నీతో, [illegible] అనుకొన్నావాడను; నాకు [illegible] సంవత్సరాలైనా [illegible] ఎంత [illegible] ఎన్ని [illegible] ఎన్ని [illegible] బతిమాలుకొన్నను [illegible] సాగ్లు [illegible] వివాహం చేసుకొనవనని నమ్మించి, [illegible] [illegible] నన్ను [illegible] మంచితివి! పోనీ! అయినదానికి అనుకొని [illegible] [illegible] దానికి [illegible] దేమిటి [illegible] ఆ [illegible] కుటుంబములో [illegible] [illegible] చేసిన పాప మూరకే పోవునా? పండునే పండెను! దానిల్లు [illegible] కాదు! ఆ [illegible] నన్ను [illegible] అనుమానములుంచి [illegible] అన్యాయం [illegible] చేయించుకొని నమయ [illegible]" అని [illegible] ప్రశ్నించిన [illegible] చిన్న [illegible] చేతబట్టుకొని [illegible] [illegible] వచ్చిన [illegible] బండి [illegible] కృష్ణవేణి [illegible] బండి [illegible] అనసూయమ్మ యను సాధ్వి [illegible] కృష్ణవేణి [illegible] "[illegible] నిద్ర [illegible]" అని కృష్ణవేణి [illegible] చెప్పలేదు; [illegible] మాట [illegible] కొద్దిమాత్రం కార్చుచుండెను.

ఆ యమ్మ [illegible] చిన్నదాని చేతను తనచేత బట్టుకొని ఆమెను మెల్లగ స్నేహము [illegible] పోయి [illegible] బండి [illegible] ఇంటికి తీసుకొనిపోయి, స్నానము చేయించి [illegible] పెట్టెను. పాపం! కృష్ణవేణి [illegible] వెక్కి వెక్కి యేడ్చెను. అనసూయమ్మ [illegible] గడిని [illegible] చెవిలో [illegible] పరుపు [illegible] పెట్టెను.

కృష్ణవేణికి ప్రయాణ బడలికచేతను, [illegible] యేకాంతంచేత కొంత [illegible] నిద్ర [illegible]

[illegible] అక్కడ [illegible] అన్నం [illegible] అనసూయమ్మ [illegible] అన్నం తిను [illegible] అన్నం పెట్టెను. [illegible] నిద్రపోవుటకు గదిలోకి [illegible] నిద్రపోవుచుండెను. ఆ బాలుడు [illegible] [illegible] 'నాపక్క [illegible]' [illegible]

[illegible]! అమ్మ [illegible] అక్కయ్యే; [illegible] నా మంచం [illegible] [illegible] శ్రీకృష్ణ [illegible] 'ఇంకా అబ్బాయి నిద్రపోలేదా! [illegible]' అని తన [illegible] ఎదురు [illegible] నిలుచున్న వంట బ్రాహ్మణుడు [illegible]

[illegible] నుండి అమ్మగారు వచ్చింది. ఆమె [illegible] [illegible] పిల్లను వెంటబెట్టుకొనివచ్చి అన్నది: [illegible] మన అబ్బాయి మంచంమీద పడుకొన్నది [illegible] ఏడుస్తున్నాడు" అని వంట బ్రాహ్మ [illegible]. సోమసుందరరావు గదిలోనికి పోయి [illegible]. ఆమె పిల్లవాని చేతిలో పటిక [illegible] తన [illegible] ఏదో [illegible] చెప్పెను.

సోమసుందరరావు సంపన్న గృహస్థు; [illegible] కలవాడు. పిల్లలు ఆటలకు [illegible] [illegible] చూస్తుంటారో ఆ విధముగనే [illegible] లోకసేవకు [illegible] ఎప్పుడు [illegible] అని [illegible] అట్టి [illegible] [illegible] అనసూయమ్మ [illegible] అనపాయిని యయి యుండెను.

ఆమె [illegible] కృష్ణవేణి [illegible] ఇంటికి [illegible] [illegible] ఇంటికి [illegible]

౨

[illegible] కృష్ణవేణి [illegible] అనసూయమ్మ [illegible] [illegible] ఇంట్లో [illegible] బండి [illegible] అనసూయమ్మ [illegible] గదిలోకి [illegible] [illegible] కృష్ణవేణికి [illegible] తెరచి [illegible] [illegible] విశ్రాంతి పొందినది. [illegible] సూయమ్మ [illegible] కృష్ణవేణి [illegible] చేసి, 'అమ్మా! [illegible] గారు వచ్చినారు. [illegible]' అన్నది. ఆమె [illegible] కృష్ణవేణి [illegible] [illegible] తనతో [illegible] తీసుకొని [illegible] చెప్పెను. "[illegible] అమ్మా! ఈ [illegible]" అన్నది అనసూయమ్మ.

కృష్ణవేణి [illegible] గదిలో [illegible]. ఆమె [illegible] అనసూయమ్మ [illegible] ప్రశ్నించలేదు. [illegible] కృష్ణవేణి [illegible] కృష్ణవేణి [illegible] ముఖము [illegible] అక్కడ నుండు [illegible]

కృష్ణవేణి దేన్నూ మానలేదు. [illegible]గారు వచ్చి బుజ్జగించినారు; కాని ప్రయోజనము లేకపోయినది. అనసూయమ్మ పిల్లలను ఇంటికి పంపివేసి పోయి సోమసుందరరావుగారిని తీసుకొని వచ్చినది. భార్యాభర్త లిద్దరును ప్రక్కటి మంచము వద్దకు వెళ్లి కృష్ణవేణిపై చేయివేసి "అమ్మా! ఎందుకు ఏడుస్తావు? భగవంతుని వంటి బిడ్డను చూడు. ఎంత ముద్దుగా నిద్రపోతున్నాడో" అన్నారు. "ముందు మాగతి ఏమి?" అని గద్గదస్వరముతో కృష్ణవేణి అన్నది. "అమ్మా! నీకొచ్చిన భయమేమీ లేదు. మా పిల్లలలో నీవు పిల్లవు నీవు. నీ కుమారుడు మా మనుమడు. నేటికి మాకు మనుమరాలిని ప్రసాదించిన యా భగవంతునకు కృతజ్ఞులము" అన్నారు భార్యాభర్తలు. కృష్ణవేణి ముఖము తామరపువ్వువలె వికసించినది; చిరునవ్వు నవ్వినది; కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా మ్రొక్కినది; 'ధన్యురాలిని' అన్నది. పదకొండవ రోజున మాతాశిశువులను ఇంటికి తీసుకొనిపోయి రక్షించినారు. సోమసుందరరావు శిశువునకు 'శకుంతల' అని నామకరణం చేసినాడు. పసిపాప శుక్లపక్షపు చంద్రునివలె పెరుగుచున్నది. పదేపదే మాతాశిశువులం జూచుచున్న పుణ్యదంపతుల సంతోషమునకు మేరయే లేదు.

3

లోకులు కాకులవంటివారు. కుంటలు నూయిటకు మాదిరిగా ఉన్నవిగాని యీ పలుగాకుల నోళ్లకు మూతలు లేవు. ఉన్నవి కొన్ని, లేనివి కొన్ని కల్పించి చిలవలు పలవలు పలకలకు చిలవలు పెట్టి నాలుక బుజాన వేసుకొని తిరుగుతారు. సోమసుందరంగారి వంటవాడు నువ్వాలుముంచి దీపాలు ఆర్పేవాడు. కృష్ణవేణి సోమసుందరంగారి ఇంటికి వచ్చినది మొదలు వాడికదే పని. 'ఈ అమ్మాయి ఎవరు?' అని అనసూయమ్మను పిల్లలను నచ్చినచ్చి అడిగేవాడు. కాని వాండెవరూ జవాబు చెప్పలేదు. అది తిన్నవానివలె వానికి ఆరాటము హెచ్చినది. ఒకరోజున సోమసుందరంగారిని అడిగినాడు. 'నీకెందుకీ పిలవని పేరంటము' అని మందలించినాడు ఆగృహస్థు. "యెవరితో గుడిసేటిదానిని తీసుకొని వచ్చి ఇంట్లో వుంచినాడు. అంతా మాలకూడయింది" అని చాటించుట కారంభించినాడు గంగాధరం. ఊరం

తా వెల్లడిచేసినది. సోమసుందరంగారి ఇం[...] కెవరూ పోవుట మానివేసినారు. [...] వాళ్లు. పిల్లబ్రాహ్మడు చాలించుక[...] బ్రాహ్మడు మానివేసినాడు. అనసూ[...] కామాక్షిలూ ఇతర పురనాగరికస్త్రీలను [...] కర్రలు కారు. కొండపల్లి [...] ఇట్లే నీళ్లతో [illegible]. వంట వా[...] వాళ్లు. "వచ్చిపంటిదానవు నీవు పనిచే[...] కమ్మా!" అని యెంచేసినను కృష్ణవేణి [...] ఉండేది. సోమసుందరరావు కండ్లెర్రబడ్డా[...] ణు లెవరూ రాలేదు. ఇట్టి యాక్షేపణల[...] అనిదరకు చెప్పుమందికి దివ్యజ్ఞానసమాజ[...] బ్రాహ్మణులకు భయపడి [illegible]లను [...] నారు. సోమసుందరరావు పిలిపించక[...] సహాయముచే మంత్రములజెప్పి పిత్రుపిండమ[...] కుడవు అగ్నిలో వడవేసినాడు. తల్లితద్ది[...] ఇరవైరోజు లున్నవి. ఆయన స్నేహి[...] పెట్టుకొని యెందరెందరో వచ్చి కృష్ణవేణిని [...] గొట్టమనియు లేదా క్రైస్తవమతమున[...] చేర్చి సుఖపడమనియు చెప్పుట కార[...] సోమసుందరంగారు అంగీకరించలేదు. ఆ[...] వరకో అనసూయమ్మకు చెప్పినారు. ఆమె[...] అంగీకరించలేదు; వహించలేదు. చెప్పి[...] నోరు నొప్పెత్తింతకాని ప్రయోజనం కలుగ[...] చేత అందరి నోళ్లుకట్టుబడ్డవి. తల్లితద్ది[...] తద్దినమువలెనే జరిగినది:

ఒక రోజు ఆదివారం మధ్యాహ్న[...] భర్తలు, పిల్లలు, కృష్ణవేణి సావిట్లో కూర్చు[...] రామాయణం చెప్పుకొనుచుండగా టపా[...] ఉత్తర మొకటి సోమసుందరావుగారి కి[...] సామాన్యపు ఉత్తరంవలె లేదు. కవరుకు [...]న్నది. పైన ఎర్ర సిరాతో 'రహస్యము' [...]యున్నది. ఆ వుత్తరం చేతబట్టుకొని సోము[...] చివాలున లేచి తన పడకగదిలోకి వెళ్లి క[...] బోయే సరికి చేతులు వణికినవి. దస్తూరి చూ[...] పోస్టుముద్రను చూచినాడు; కవరు విప్పినాడు

[...]ను మందున నాడినాడు. 'కృష్ణారావు' [...]. ఉత్తరము [illegible] చదువుచున్నాడు. ఇట్లుం[...]

[...]

[illegible],
5-4-18.

[...]రావు గారికి.—

[...] విద్యార్థులు కృష్ణారావు నమస్కా[...] [...]డు కుశలోపరి. తమరు దయతో వ్రాయిం[...] [...] అందినవి. మీరు కోర్పరచిన మహారా[...] [...]వారి పత్రములు బాగున్నవి. మా కోడలు [...] భాగ్యవతియై సరస్వతి ప్రసవ రజస్వల[...] సంవత్సరములు గడిచినవి. దానికి పద[...] [...]సంవత్సరమున్ను వెళ్లినవి. మీ అల్లుడు బి.యల్. [...]యి పట్టాకోసం నరకబాధపడుచు నాయుద్దనే [...]గాటుచున్నాడు. శుభకార్య మెప్పుడు కర్త [...]అని మీ వెల్లలు కలవరిస్తున్నవి."

[...]వరకు చదివి సోమసుందరరావు పరమానంద[...] [...]ను. ఆప్పుడు తిప్పినాడు. రెండవ ప్రక్కలో [...] "అయితే" అని ఉన్నది. ఆయన [...]నవి. ధైర్యము తెచ్చుకొని తర్వాతి భాగము [...].

[...]రు తద్దినములు పెట్టలేదనియు, బ్రాహ్మణు[...] మీ యింటికి భోజనానికి రాదనియు ఎవరో [...] మీ యింట్లో పెట్టుకొన్నారనియు ఇంకె[...] సంగతులు విన్నాను. ఆ సంగతులు నిజానిజ[...] వ్రాయవలెను. ఆ సంగతులు నిజమైనయెడల [...]ర మయ్యేవరకూ కార్యమునకు రావాల[...] [...] చేయవలసి వచ్చినందుకు మన్నించవలెను." [...]రం ముగించబడ్డది. పాపము సోమసుందరరావు [...]ములు వణికినవి. వెల్లబోయినాడు. [...] [...]కలిబడ్డాడు. 'అనసూయా!' అని హీనస్వరం[...] [...]ను పిలిచినాడు. ఆమె గదిలోపలికి పోయి [...]ఋపువెయ్యమని అన్నాడు. తలుపు వేసినది. [...] వ్రాసినజాబు చదువుకొన్నది. దిక్కుతోచక [...] భార్యాభర్త లేమేమో మాట్లాడుకొను[...].

౪

కష్టసుఖములు కావడికుండలవంటివి. కొన్నాళ్లు సంతోషము; కొన్నాళ్లు దుఃఖము. ఇది అందరికీ తెలుసునుగాని సుఖము కలిగినప్పుడు [illegible] వంటివారు లేరని అనుకొనుటయు, దుఃఖము కలిగినప్పుడు ప్రపంచమంతయు మునిగిపోయినట్లు తలంచుటయు మానవస్వభావము. పాపము కృష్ణవేణికి కూతురు పుట్టుటకు, అనసూయమ్మగారి అంతవారకులతో [illegible] సంతోషించినగాని అది చిరకాలము నిలువలేదు. పిల్లబ్రాహ్మడు, వంటబ్రాహ్మడు మానుకొనుటయు, తద్దినములకు బ్రాహ్మణులు రాకుండుటయు ఆమె కేమి పెట్టక పోలేదు. ఆమె మంచిచదువు కలది. ఇంగ్లీషు సంస్కృతము తెలుగు కొంత విజ్ఞానము కలది. చిన్నప్పటినుంచి కష్టపడ్డది. సరస్వతి పునస్సంధానమునకు జేయు ప్రయత్నము ఆమె గ్రహించినది. కృష్ణరావుగారికి పంపిన శుభలేఖకు వెంటనే జవాబు రాకుండుటచే సోమసుందరరావు అనసూయమ్మగార్లు తహతహ పడుచున్నారని గమనించినది. తనవలన వారికి గలిగిన ఇబ్బందులు ఆమె మనస్సులో నాటినవి. వచ్చిన యుత్తరమునకు లక్కసీలు వేయబడియుండుట, రహస్యమని లకోటాపై వ్రాయబడిన శిరోనామా, ఉత్తరం చూడగానే సోమసుందరంగారిముఖమైన వైవర్ణ్యము, భార్యనుపిలుచునపు డాయన కంఠమునందు మార్పు, భార్యాభర్తల గుసగుసలు ఆమె మనస్సును మరింత కలవరపెట్టసాగినవి. ఆమెకు దెయ్యము పట్టినంతబాధకలిగినది. అక్కడనుండి లేనబోయి క్రిందపడినది. తెప్పరిల్లి లేచి సోమసుందరావుగారి గది వద్దకు వెళ్లి, 'అమ్మా' యని కేకవేసినది. భార్యాభర్తలు మాటలు చాలించి గుమ్మములోకి వచ్చి 'ఎందుకమ్మా?' అని అనుటయే తడవుగా కృష్ణవేణి గొడ్డలిచే నరుకబడిన వృక్షమువలె క్రింద గభాలునపడినది. నోట మాట లేదు. కుండ చిల్లి పడినట్లు కన్నీరు కారుచున్నది. వంటిమీద చెయ్యి వేసి చూచినారు. నూటారు డిగ్రీల జ్వరమున్నంత వేడి మియున్నది. ఆమెను తీసుకొని మాములు గదిలో పరుండ బెట్టినారు; దుప్పటి కప్పినారు.

[illegible]

కనిపిస్తున్న మాటలివి.

"నాయనా, నేను బుద్ధిపూర్వకంగా పాపము చెయ్యలేదు. నన్ను వంకటరావను విద్యార్థి యొకడు మోసం చేసినాడు. తర్వాత నన్ను దగా చేసి ఎక్కడికో పోయినాడు. నాకు శకుంతల పుట్టినది. నాకు మేనక గన్న శకుంతల కణ్వమహర్షి ఆశ్రమంలో పెరిగింది. నేను నా శకుంతల ఉపవిత్రగృహంలో పెరుగుచున్నది. [illegible] మహారాజపత్ని యయినది. [illegible] పవిత్రురాలు ఏల కాకూడదు! మేనక నిర్దయతో [illegible] పారిపోయింది. నేను నా శకుంతలతో [illegible] ఆమె విశ్వామిత్రుని మాయ [illegible] నేను [illegible] మోసగించలేను; [illegible] అవకే నన్ను మాయలో బడవేసినాడు [illegible]

[illegible]

[illegible] ఇంద్రుడు [illegible]
[illegible]
[illegible] నాకు [illegible] పెద్దనాన్న [illegible]
[illegible] అమ్మతోను నాన్నతోను [illegible]
[illegible] "మున్నంటా" అని [illegible]
[illegible] అమ్మతో నాన్నతో చెప్పు! [illegible]
అంటున్నావా? [illegible] నాకోసమున్నయ్యి!" అని [illegible]

[illegible] జగన్మోహనం [illegible]
[illegible] 'పాపం, [illegible] చెల్లి [illegible] అమ్మా!" అనెను.

[illegible]
[illegible] నవ్వులు నవ్వెను.

[illegible] కృష్ణవేణి [illegible]
[illegible] 'అమ్మా, [illegible] జగన్మోహన [illegible] విన్నావా!" అనె [illegible]
ఆమె [illegible] సెల్లి [illegible]
[illegible] నిద్రపట్టినది. [illegible]
[illegible] ఆరోగ్యము [illegible]
[illegible] నియమములు నిర్వహింప [illegible]

౬

"[illegible] కృష్ణవేణి [illegible]
[illegible]
అది నిజమయినదో..........
[illegible]

[illegible]

౭

[illegible] చేసినాడం [illegible]
[illegible] కృష్ణవేణి [illegible]
[illegible] ప్రతిదినము [illegible]
[illegible]
[illegible] ఆ [illegible] ప్రతిక్ [illegible]
[illegible] చేయించుకొన్నారు, నన్ను తెప్పించుకున్నారు, [illegible]
[illegible] చేయించుకొన్నారంటరు [illegible]
[illegible] కృష్ణవేణి [illegible] మిరండేను. [illegible]
[illegible] అయినది. [illegible]
[illegible] బంటినంటు అయినది.
[illegible] భోజనము [illegible] లేదు.
"అమ్మా! [illegible]" అని నా అమ్మను అడిగితే "నాని
[illegible] కాలా, [illegible]! ఆ
[illegible] భోజనము [illegible]
[illegible]!" అన్నది మా అమ్మ. [illegible]
[illegible]

'అన్నాయి! ఆయుంపి కలరాతో వచ్చిం[illegible] [illegible]

[illegible]

తమ్ముడు "ఎందుకేడుస్తావు? [illegible]" [illegible]

[illegible] 'నేను ముత్యం [illegible]' అని ఇంకో [illegible], 'నాకు జ్వరం [illegible]' [illegible]

[illegible] నేను పారిపోయి మా తండ్రికి [illegible] బండి [illegible] కట్టించుకొని వచ్చాను. [illegible] కృష్ణవేణి అన్నది. నేనున్నూ ఆమెయున్నూ [illegible] బండిమీద [illegible] చేసినాము. పాపం కృష్ణవేణి చితికి నిప్పు అంటించినది.

[illegible] నేను చేసిన [illegible] నన్ను [illegible] నాను. నేను [illegible] స్నానంచేసి ఇంటికి పోయి నాను. మా అమ్మ [illegible] కంట తడి పెట్టుకొన్నది. నేను అన్నం తిని 'అమ్మా! కృష్ణవేణికి [illegible] పెట్టుకొని [illegible]' అన్నాను. [illegible] నా? [illegible] అన్నం పెట్టవస్తా' అన్నది మా అమ్మ. పాపం [illegible] అమ్మ అన్నమాలు తప్పలేదు. [illegible] జరిగింది. గ్రామంలో కలరా [illegible]. మా అమ్మ కృష్ణవేణిని మా యింటికి తీసుకొని వచ్చినది. మా అమ్మ [illegible] కృష్ణవేణికి [illegible] అప్పటినుంచి [illegible] మాట్లాడేది. [illegible] వివాహం [illegible] పూర్వజన్మ [illegible] స్త్రీ పునర్వివాహము [illegible] స్త్రీ [illegible] చదివి [illegible] అప్పుడు [illegible]

కృ—స్త్రీ పునర్వివాహములు [illegible] స్త్రీ [illegible] [illegible] బ్రహ్మచర్యవ్రతము [illegible] గారు?

నేను—సాధ్యమా?

కృ—[illegible] [illegible] సంతోషముగా [illegible] [illegible] [illegible] పుష్పములు [illegible] స్త్రీ [illegible] ప్రసాదించి [illegible] [illegible] అని ఇంకేమి చెప్పబోవుచుండగా మా [illegible] న్నట్లు అరికట్టి విరిచేను. అంతటితో [illegible] సంభాషణ ముగిసింది.

అయినను నేను పట్టినపట్టుమాత్రము [illegible] అవకాశము కలిగినప్పుడెల్లా ఆమెను [illegible] యొకప్పుడు "ఛీ! నీకేమి బుద్ధికాదు" అనేది. [illegible] ప్పుడు "మీ అమ్మగారితో చెప్పుతాన్కా" [illegible] నేది. ఇంకొకప్పుడు ఓరుఓరున యేడ్చేది. [illegible] నవ్వునవ్వి "సరే; [illegible] యిట్లాగయినా తీ[illegible] తే అన్నది. "ఈమాట తప్పితే నన్ను [illegible] అని ఒట్టుపెట్టాను.

ఒకనాడు మా అమ్మ పుట్టింటికి వెళ్ళింది [illegible] గారు పొలంపోయినారు. నేను,నా చెల్లెలుకస్తూ[illegible] కృష్ణవేణిమాత్రం యింటివద్దనున్నాము... [illegible] మాఅమ్మవచ్చినది మాఅమ్మ గ్రామంలో లేనప్పు[illegible] మామాత్రం ఇంట్లో [illegible] [illegible] పిల్లకాయలు అల్లరి కారంభించారు. [illegible] స్థితికి, తర్వాతి స్థితికి భేదం కనిపెట్టింది [illegible] మా అమ్మకు అనుమానం కలిగినది. [illegible] వేణిని [illegible]; సరిగా అన్నం పెట్టే[illegible]

[illegible] కల్పలను మాటలే చేసినారు. [illegible] వెంకటరావు [illegible] [illegible] తీసికొని [illegible] [illegible] పిల్లను మా తల్లి [illegible] [illegible] [illegible] మా నాయనగారు [illegible] [illegible] కృష్ణవేణి [illegible] యింట్లో [illegible] విన్నాను. [illegible] ఈ పయినసంగతులను [illegible] నేనేమి [illegible] [illegible]!" అని వెంకట్రావు దుఃఖించినాడు.

[illegible] గోపాలరావు [illegible] "అవును రా, [illegible]! [illegible] స్త్రీలు చెడి [illegible] పురుషులే కారణులని మనము నప్పుకోవల [illegible] పురుషులు [illegible] స్త్రీలను [illegible] స్త్రీలను ప్రోత్సహించి చెడ [illegible] లోకానుభవమువల్ల మనము తెలుసుకొన వచ్చు [illegible] శిక్షాస్మృతిలో వ్యభిచారము స్త్రీని యిలు [illegible] యను నేరములకు పురుషులకే శిక్ష నిర్ణ [illegible]. కాని స్త్రీలకు శిక్ష లేదు. మరియు [illegible] శ్రీశంకరాచార్యులు స్త్రీలనుజూచి మోహ [illegible] చెడగొట్టకుండా, 'నారీ స్తనభర నాభీదేశం, [illegible] మోహావేశం; యేతన్మాంసవసాదివికారం, [illegible] మనసివిచింతయ వారంవారమ్' అని భజగోవిన్దశ్లోక [illegible] పురుషులను హెచ్చరించినారు. పాపం! కృష్ణ [illegible] న్యాత్వం [illegible], ఆమెను పరిహసించి [illegible] పాపము [illegible]కొన్నాము. నీతోపాటు [illegible] పశ్చాత్తాపపడుచున్నాను" అనెను.

౨

ఆరాత్రి మెయిలుబండిమీద వెంకటరావు బెజ [illegible] [illegible] స్టేషనులో పడుకొ[illegible] [illegible] నిద్రపట్టలేదు. తెల్లవారితేనే వంతెన

[illegible] కృష్ణ[illegible] [illegible] [illegible] వెంకటరావు కృష్ణవేణి [illegible] [illegible] వెంకట్రావు [illegible] [illegible] "అమ్మగారు [illegible]" [illegible] వెంకట్రావు [illegible] [illegible] మీద నన్నుపత్రికలు [illegible] చూస్తున్నారు.

[illegible] లక్ష్మీటప్పటికి కృష్ణవేణి వచ్చి నది. ఆమె ఖద్దరుచీర కట్టుకొన్నది. తలవెండ్రుకలు వెనుకకు ముడివేసుకొన్నది. వంటిమీద నగలు ఏమీ లేవు. ఆమెను చూడగానే వెంకటరావు [illegible] ము. కృష్ణవేణి [illegible] నని [illegible] కాని ఆయన [illegible] లేదు. కృష్ణవేణి ఆయన [illegible] దానాడిగా చూచినది; నర్తించినది; తెల్లబోయినది. తల వంచుకొని"ఏమిపనిమీదదయచేసినారు?"అన్నది."నేను చేసిన తప్పిదమును పశ్చాత్తాపపడి ప్రాయశ్చిత్తముచేసు కొనవలెనని వచ్చాను." అన్నాడు వెంకటరావు. కృష్ణ వేణి మాట్లాడలేదు. 'నన్ను క్షమించు' అన్నాడు వెంకటరావు. "క్షమించుటకు నేను సమర్థురాలనుగాను. నన్ను క్షమించిన శ్రీ రామచంద్రుడే మిమ్మల్నిగూడా క్షమించుతాడు. ఆయనను వేడుకొండి" అన్నది కృష్ణ వేణి. "నేను ఆయనను శరణుసొచ్చెదను. మనము యథాశాస్త్రీయముగా వివాహము చేసుకుందాము" అని వెంకటరావు చెప్పినాడు. "నేను బ్రహ్మచర్యములో నున్నాను. సంసారేచ్ఛ నాకు లేదు. కడచినకాలు తిరిగి [illegible] పెట్టుటకంటె అవివేకము లేదు. ఇష్టముంటే

19/26

దయ్యాలకొంప

[illegible] శాస్త్రి గారు, బి. ఏ.

[illegible] యున్నగదిలోనే [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చిన్న [illegible] బల్లయున్నది. [illegible] [illegible] కాగితములు, పెన్సిలు, పేనా, [illegible] యున్నవి. [illegible] [illegible] గాని [illegible] [illegible] [illegible] చిన్న గంట [illegible] యున్నది.

[illegible] [illegible] గదికొక [illegible] యున్నవి. [illegible] [illegible] నాయొద్దకువచ్చి "ఈ యిల్లు దయ్యాలకొంప. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కాళీ చేయుచుటకు కారణము వారు చెప్పిన విషయమే [illegible] నిశ్చయించితిని.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ప్రాణముల [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

కొన్ని [illegible] 'దయ్యములకొంప' అను [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ప్రారంభమున కొన్ని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ఒకనాటిరాత్రి [illegible] దిలో [illegible] శయ్యపై [illegible] [illegible] మొదలు సాయంకాలము [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] నాకేమి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] లు నా నోటినుండి వెడలినవి.

వెంటనే [illegible] పెన్సిలు కదలి [illegible] [illegible] వ్రాయ మొదలిడెను.

"[illegible] [illegible] వేసితివి. నా కథలో [illegible] విచారము కలిగించువిషయ మున్నది. అట్టిది నీ [illegible] [illegible]?"

"సత్యమే. ఈకోర్కె కొనసాగింప దగినదే. [illegible] [illegible] [illegible] పై వ్రాసి [illegible] మాటలతో చెప్ప [illegible]?" [illegible] [illegible] చెప్పెదను. నేను [illegible] కూర్చుండి నీకు చెప్పెదను:

నాకథ

నే నీలోకము దున్నపు డసామాన్య లీలాసుందర విగ్రహయుక్తనై యుంటిని. ఆశరీ

రచ్చాలను, చకోరములవంటి నాకన్నులకు ... ... కిల, ... నాయందు ... ... నా ... నాకు ... నా ... మంత్రి ... ... లోకము నా ... ... మా తల్లిదండ్రులు ... పుత్రిక ... నా ... చుండిరి. నా ... యౌవనదశలో — అనుమాట చెప్పుట కన్నులకు నాకు ... కలుగు చున్నది. — నా ... పెండ్లి చేసిరి. మానాన్నగారు ... విధముల ... కాని నా పెండ్లివిషయమున పొరపాటు ... అట్టి నా సౌఖ్యము కోరిన ... రించిరి.

నా మేనత్తగారు విశేషధనసంపన్నులు. అప్పటి ... పుత్రసంతానము ... బాలుండు. మా నాన్నగారు ... వచ్చి వివాహము చేసినయెడల ... ముతో తులతూగి యుండునని తలంచెను. వివాహము వెంటనే చేయవలెనని ... వుతుల ... మా నాయనగారు ... కొని మాసంబంధము ... చెను. ఆమె ... మా నాన్నమ్మ తాను ... నా వివాహము జరిగించుమని ... బాధించుచున్న దనియు, ... వివాహము జరిగింపు నొప్పించెను. మా నాన్నమాటలకేమి, మా నాన్నమ్మమాటలకేమి మా మేనత్తయు వెంటనే ... వివాహము మహావైభవముతో జరిగిపోయెను.

చిన్నప్పటినుండియు నా ... నన్ను ప్రేమతో ... అతడు ... నేను ... ... వివాహమైన ... నేను ... అత ... ప్రేమ ... నాకు ... కారణ ... ... నాకు ... మాట ...

బాల్యము దాటిపోవుటయు ... కుసువస్థకే దోహదమే కాని ... ప్పుకొని యట్టి ... జరి ... ... నన్ను ... మా నాన్న ... హము చేయతలంచిన బాగుగా నుండి ... "మనలో నేనున్నది? నైనను ప్రతి ... మాయనది" అని ... తన ... లో మనుష్యులు జాగ్రత్తగా ... నైన మనుమరాలను ... నా ... చెప్పినను నా సౌఖ్యమును ... కలిగిన ... మేలుగలిగినది ... మనుమరాలు ... అదె. నా ... మాయ ... నా ... ప్రియుడు వివాహమైన ... పూర్తికాగానే ... లోకము విడిచెను

అప్పటి కాలమునకు పదమూడేండ్ల ... నా కాకేండ్లే. నాతల్లిదండ్రుల శోకము ... లేదు. ... నాకు ... నా ... చెప్పుచున్నారని నేనును వారి ...

... క్రమక్రమముగా మా తల్లిదండ్రుల ... యుచుండెను. నాకు ... ... జరుగనవియు, ... అలంకార ... విచిత్ర వర్ణ వస్త్రములు ధరించ ... తలంచి నా తల్లిదండ్రులు ... మాచి ... నగుటచే నా కానందము ... నాకు ... శకరించు ... నా ... వస్త్రాలంకారములుచే ... వస్త్రాలంకార ... ములచే ... యనములును, బరస్పరకోపనము గా ... అయిన నా యందమును మాచి ... వారెవరు? ఈనాలావణ్యమే ... నుడు చూచి తనివినొందవలెనో ... హృదయేశ్వరుండు పరమపదమునొందె ... లకు నా లీలావిలాసము గాంచ ... లు ఘల్లుమనుచుండెను. ఇరుగు ... పొరుగులక్కలు నన్ను ... దంతపు బొమ్మవంటి మా పిల్ల ... వచ్చినది. లక్ష్మీకళ ఉట్టిపడు నీ బిడ్డ ... వ్యము కాలుపెట్టుట ... దినము చూడలేక పోయినాము." ... విచారించుచుండిరి.

... సంవత్సరములు గడచినవి. నాకు ... యసు వచ్చినది. అనగా నేను... చిన్న ... ఆసమయమున నా తల్లిదండ్రుల ... మేరలేదు. నేను లోలోన గుందు ...

నా వయసంతయు ... యినది. "అయ్యో! నా నోముల ... సౌఖ్య విధానమా!" అని చిన్నతన

మున నాతో గలసిమెలసి యుండు నా మనో ... హాసము ... మనోహరాకారము ... సుఖ ... ను ... చుంటిని. ... చిత్ర విచిత్రాలంకారధారణము ... కొన్ని నాళ్లకు నాకుబుద్ధి ... వచ్చినది. నాలావణ్యమేమో ... మాటలాడుము ... ... దివ్యతేజముగల ... లేనపు డీ లావణ్యమెందులకు? ఈ వస్త్రాలంకారములతో నేమి ... యని చింతించి చిత్రవర్ణవస్త్రములు ధరించ మానితిని.

ఇది యిట్లుండ మా పొరుగువారి కొక పుత్త్రుడుండెను. అతడు తరుణవయస్కుడు. పట్టణమున నాంగ్లేయవిద్యాభ్యాస మొనరించుచుండెను. అతడు సెలవు దినములలో స్వగ్రామము నరుదెంచుచుండెను. అప్పు డప్పుడు నాపైన ననురాగవీక్షణములు ... పరగించుచుండెను. అదంతయు నా యందలి జాలిచేతనే యని తలంచితిని. నేను సంపూర్ణయౌవనవతి నయియుంటగాంచి యీనూరు తనచెల్లెలిద్వారా సుగంధపుష్పము లంప మొదలిడెను. ఇవి నా కెందులకని యవి ధరింపక విసిచెడిదానను. తన చెల్లెలిని పిలిచెడి నెపమున "లలితా! లలితా!" యనుచు నేనున్న గదియొద్దకు వచ్చెడివాడు. క్రమక్రమమున నాతో ముచ్చటింప నారంభించెను. "విమలా! నీతో మాటాడుటే నాకానందము. నీవుకూడ నట్లె ఆనందింతు వని తలంచెద" ననెను. "అట్లనకు"మని నే నంటిని. ఆమాట వినగా ప్రఫుల్లవదనుడై లలితతో నింటికేగి లలితచేతి కొక్క యుత్తర మిచ్చి పంపెను.

"విమలా! [illegible] మఱి [illegible] [illegible] [illegible] శ్రీ [illegible] పులకు [illegible] చేయుచున్నాను. [illegible] మహా [illegible] చేసి కొనుము. [illegible] ము వీడి [illegible]"

నే [illegible] గాని యు [illegible] గ్రహించ [illegible] తిని. గుండె ఝల్లుమన్నది. శరీరమంతయు వణకెను. [illegible] దూషించితిని. జవాబీయలేక, "లలితా! మీ అన్నయ్య మంచివాడు కాదంటిని. ఆ బాలిక నేనన్న మాట తన [illegible] తెలిపెను. అతడు నా మాటకు [illegible] నాడు. లలితమాత్రము అప్పుడప్పుడు వచ్చు చుండెను. ఒకనాడు లలితతో 'మీ అన్నగారి టువంటి దేవున్నాను. [illegible] లలిత కుమ పటితీరున [illegible] నాత డుత్సాహ పూరితుడై [illegible] గదిలోనికివచ్చి 'విమలకు నాపై కోప' మన్నాడు. 'నాకు కోపమెందు' కంటి. కోపము లేనియెడ నామాట వినుమంచు నిట్లు చెప్పదొడగెను.

"విమలా! నిమనోహరునియందు నీకు గల విశ్వాసము ప్రశంసనీయమే. ఈ జగము విడిచిపోయిన వానియం దింక విశ్వాసమేమి? అతని నామస్మరణచేసి నీజన్మము నిరర్థకమేల చేసికొనెదవు. చచ్చినవానికాళ్లకు మ్రొక్కిన ఫలమేమి? మొదట నీ [illegible] కుమరు

కొంటిని. [illegible] [illegible] [illegible] మనసు [illegible] [illegible] [illegible] నీకు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

"ఏమహానుభావా! ఇది మీ [illegible] నీవు చెప్పినది ఐహికము. [illegible] కాదు!" అని నేను పలుక [illegible] "ప్రత్యక్షసౌఖ్యము వీడి [illegible] ముక్తి [illegible] [illegible] మెవ్వ [illegible]? ఇట్టి [illegible] పెట్టుము. [illegible] మూడుకాసులు [illegible] పుము; [illegible] [illegible] నాపైపు [illegible] పి. కాడు పోయెను.

నే నారాత్రి [illegible] [illegible] బలయందు సత్యము లేక పోలేవని [illegible] తిని. [illegible] నా మనోహరుడలంచి [illegible] ము కాదనుకొంటిని. మరల [illegible] [illegible] [illegible] మైన హృద [illegible] [illegible] రాత్రి [illegible] మేలొ [illegible] మేల్కొంటిని. గదిలో నేమో శబ్ద [illegible] భయముచే [illegible] చూడలేక కను [illegible] మూయుచుంటిని. నా బాలసఖుని నా [illegible] మని విగ్రహము లీలగా గాంచితిని

[illegible] శరీరము కంపించెను. అవ్యక్తి [illegible] "విమలా! [illegible] నా [illegible] యందు [illegible] [illegible] ? [illegible] [illegible] [illegible] ? ఇట్టి [illegible] [illegible] ? అయ్యో! [illegible] నుండి విముక్తి నొందిం [illegible] [illegible] నుంటిని. విమలా! [illegible] [illegible] నీ తండ్రి నద్ద [illegible] నా వివాహ సమయమున వేయి [illegible] గ్రహించెను. నాతోడి బాలుర [illegible] హించుచుండిరి. ప్రతిదినము [illegible] నేను వారిని [illegible] లేకపోతిని. [illegible] [illegible] [illegible] వినను [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మొంది [illegible] త్మహత్యగావించుకొని నీసౌఖ్యము [illegible] నీకుహింసగల్గించితిని. ఆపాపము [illegible] నీవు గయలో పిండమువేసి నాకీ [illegible] చెదవని తలంచి నీవు వేరువిధ [illegible] రింప దలంచితివి." అని దీనముగా

[illegible] లజ్జ భయము లొక్కుమ్మడి [illegible] తెల్లవారునరికి జ్వరము వచ్చి [illegible] రము ముట్టకుంటిని. నా దుర్బుద్ధికి [illegible] కృశించితి. బలవంతమున [illegible] ప్రాణమును వీడి యిట్లు త్రిశంకు [illegible] నున్నది. నాతల్లిదండ్రులు విచార [illegible] మునిగి మునిగి యీయూరు వీడి [illegible] తల్లిగారున్న యూరున వసించి యు [illegible] ఈయిల్లు పాడుగ కీయబడి యున్నది.

ఇదివర కిందువాసముచేయువారియందఱ కన్నను బాలవితంతువు లుండిరి. ఆబాలవితంతు వులు నే నావేశించుచుంటిని. నా కీబాధపడలేక [illegible] [illegible] [illegible]. 'బాలవితంతువు లనే యట్టి బాధనుచున్న దేమన్య' యని ఈ [illegible] రనుచుండిరి. దయ్యముల బాధకంటె నీబాలవితంతువుల బాధ యెక్కువ. ఇట్టిబాధ నీకింకను లేదు. నీవు పుణ్యా త్మురవు. అందుచే నీవారి నెవరిని నే బా ధింపలేదు. నీవెన్నడు బాల్యవివాహము లొన రింపకు. సంఘనిషిద్ధముకానిచో పదిసంవత్సర ములవరకేనియు బాలికలకు పెండ్లి చేయ కుము. తరువాత దేవునిపై భారమువేయుము. ఒక్కయుపకారముమాత్రము చేయుము. నా కు గయాశ్రాద్ధముపెట్టి నన్నీయవస్థనుండితప్పిం పుము; నాభర్త జ్ఞాతులు గయాశ్రాద్ధము పెట్టుటచే విముక్తిపడసెను. ఎన్నడు నీకుమా రునికై వరశుల్కము స్వీకరింపకుము. నేనుచెప్పి నవన్నియు చేసెదవా?" అని తనకథ ముగిం చెను.

నేనొక్కనిట్టూర్పుపుచ్చి 'తప్పక నీకో ర్కులు కొనసాగించి నీకు సౌఖ్యముగలుగ జేసి నేను సౌఖ్యమొందెద' నని మనఃపూర్తిగా బలికితిని. అంతట నామె అట్లయిన "అదిగో నామనోహరుని చిత్రపట మున్నగది. అందు నే నతని బూజించు చుందును. అతడే నాదై వము. అత డిప్పుడు పరమేశ్వరు సన్నిధి నున్నాడు. అతనియెదుట ప్రమాణపూర్వక ముగా జెప్పు"మని నన్ను అచ్చటికి దోడ్కొని పోవుచుండ,

మ. "[illegible] నాటకమున
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(సంపాదకుడు)

దశమ గ్రహము

([illegible] గ్రహ)

శ్రీమాన్. కో. వేం. కృష్ణమాచార్యులయ్యవార్లు గారు

గ్రహములు తొమ్మిదంచుఁ బరగాలమునుండియు నార్యకోటి యు
గ్రహము విమర్శనల్ సలిపి [illegible] నాడుచుండఁగాఁ
గుహాక మొనర్చి యిక్కరణిఁ గొంగొ [illegible] నూని నచ్చితే
యహహా! మదీయ [illegible] యిటు లాకృతి [illegible] నాఁగల్గునే?

ఉ. [illegible] గ్రహములన్నియు [illegible] నీ
నాకమునందు [illegible] నారసి యారసి యుండుఁ గావిమిం
జేకొని యీవివాహమును జేయఁగఁ బూనితి వంతమాత్ర నీ
యాకృతిఁ గొంచు నచ్చుచు నసాకృతి [illegible] నొనర్చితే.

ఆ. వె. గ్రహములందుఁ గొన్ని గతివక్రతవహించుఁ, గాని యెల్లయపుడుఁ గాంచఁబో
వకరాశి నుండ వేప్రొద్దు నీవనఁ, గుంభరాశిఁ గొందుఁ గుటిలగతివి.

సీ. నానుఖమ్ముల నన్నింటి మంటఁ గలిపి, యవలఁ గన్యాగృహంబున నడుగువెట్టి
మిథునసంప్రాప్తి నెంతయు నుట్టిపడుచుఁ, గుంభమును గొందు మకరమ్ముఁ గొల్ల[illegible]

శా. కన్యాదాన మశేష కామ్యఫలముం గల్పించునంచుం జగన్మా
న్యుల్ సూరులు వల్కు-చుండు హరి సంభావించి నేఁ గంటి నీ
కన్యారత్నము, నర్థముల్ మొసవినం గ్రాసింతు వీవన్న నీ
సన్నాహ్నసమ్మున [illegible] గదంగదనో? [illegible] మ్ము నంభైనముల్.

[illegible] సమున [illegible] గేహమునను, సర్వఘటమ్ము [illegible] సంఘటించి,
[illegible] స్వస్వమును [illegible]
[illegible] యమ్మంజేశ
[illegible] సకలస్థాన్యేషి, [illegible] రూపుమా
[illegible]
[illegible] సర్వసిద్ధమమ్ము, [illegible] మంత్రి [illegible]
నకలమును [illegible], 'జేజే [illegible] నుటుంచని తిరుగఁ జేసి
[illegible] దుర్గ్రహాంబా, [illegible]!

[illegible], [illegible] పురాకోనముం దక్షోదయం [illegible]
[illegible] యన్నక్రో [illegible]
[illegible] సుగ్రామాన్ని [illegible]
వాన్నిత్రం ఘునన్న గ్రహంబున [illegible]

[illegible] చలమాయనేల! నీ
[illegible] సానివనేల! [illegible]
[illegible] గ్రహములఁ గాంచ [illegible]! ప్రస్తర
[illegible] బల్కెదవేల! [illegible]!

[illegible] యాత్మలైనల సభేసుంచఁ, [illegible] సూయ లేక
[illegible] బుద్ధులఁ [illegible] బల్కె, [illegible] దుర్గ్రహాంబా, [illegible]!

[illegible]! కొంపకుఁ [illegible] గతికి నే హస్తోదకం [illegible]
[illegible], హారికథాసల్లాపము [illegible]
స్వకుటుంబంబున [illegible] వస్త్రంబు [illegible], ము
దుకన్నెనక [illegible] దుష్టగ్రహాంబా, [illegible]!

[illegible] బుజునంతకును [illegible] యనిమాట [illegible], నం
శానుగతమ్ముగం దరము [illegible] నార్యనై
[illegible] చక్కనిబాంధవ [illegible]
[illegible] నమ్మంగం [illegible] యూగ్రహమా, వచింపుమా!

మ. వెలనిడి [illegible] విల్చినయట్టుల విల్చినార వుం
[illegible] నిత్తునే! యలుకయాంచునుఁ, గార్యమాఁజూచు [illegible]

10/26

సౌందర్యోపాసకుడు

[illegible]

౧

అ[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

౨

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

విజయనగర సామ్రాజ్య [illegible] [illegible] ... [illegible] మాటలేక.

విజయనగర్య [illegible]

[illegible] చెప్పెను.

[illegible] చేయుచున్నారు.

'మహాదేవీ! [illegible] చెప్పుచున్నారు.

3

[illegible]

సుందరముగ వస్తువులు [illegible]

సుందరముగ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] చేసికొనెను.

[illegible]

[illegible] గ్రంథాలయ [illegible] ప్రారంభించెను.

[illegible]

౫

... అని ముమ్మారు అనుకొనెను.

... దీర్ఘముగా నాలోచించుచుండెను.

[illegible]

[illegible] నుండి [illegible] చేసెను. [illegible] భయంకరమగు [illegible] [illegible] దేవతా[illegible] [illegible] చేసెను. [illegible] నాట్యము [illegible] చేసెను; కాని [illegible]

[illegible] విజయవర్మ [illegible] వచ్చెను. అతడు [illegible] చ్చినాఁ డుపాధ్యాయుఁడు.

నన్ను [illegible] వచ్చుచున్నావా? [illegible] నీకు తగదని [illegible] వచ్చుచున్నావా? [illegible] [illegible] చేయుటకు [illegible] ఉపాధ్యాయుఁ డీ [illegible] విషయము నాలోచించుచుండెను. [illegible] శిష్యుని [illegible] లోభపడ [illegible] [illegible]

[illegible] మూర్ఛ [illegible]

[illegible] ఉపాధ్యాయుఁ [illegible]

[illegible] మాటలు [illegible]

౬

విజయవర్మ ఒకనాఁడు ఉపాధ్యాయుని [illegible] కుటీరమునకు [illegible] [illegible] అది మమ్ము [illegible] విజయవర్మ [illegible] వానిపైఁబడెను. [illegible]

[illegible]

[illegible] ఉపాధ్యాయుని [illegible] [illegible] చెను.

[illegible] ఆలోచించెను. [illegible] అనుమానము [illegible] విన్నవించెదను' [illegible] ఉపాధ్యాయుఁ [illegible]

విద్యార్థు [illegible] గురుకులాశ్రమద్వార [illegible] మాటలు విజయవర్మ [illegible] విజయవర్మ [illegible] మాటను [illegible] మాటను [illegible] ఉన్నది. [illegible] వారందఱు [illegible] ద్వారముకడ చాలసేపు నిలువఁబడి [illegible]

[illegible] కాదని.

[illegible] నక్షత్రములు [illegible] [illegible] అట్టిట్టు తిరిగెను. [illegible] కుటీరముముందు [illegible] చేసెను. [illegible] [illegible] తమ [illegible] యు [illegible]

తనకన్నియు [illegible] రాలేదు. [illegible] వచ్చెను. కుటీరములోనికి [illegible] గాంచెను. తమలపాకువంటిది [illegible] పోయెను. 'ఒకసారి అనుభవించుటలో ఇది [illegible] సౌభాగ్యమో [illegible] అని యనుకొనెను. చూడఁగా [illegible] దానిపై [illegible] వెంటనే విసిరి దూర [illegible] అది [illegible] లోకము [illegible] మొగము [illegible] యున్నది.

[illegible]

[illegible] సన్నిధానముగాఁ జేసెను. [illegible] స్వార్థదేహము సంపాదించు[illegible] [illegible] కొనుచున్నాఁడు. నేను [illegible] ములు నవమాసములు నీవు నన్ను [illegible] [illegible] కొంచె మట్టి తిన్నది. నాసామ్రాజ్య[illegible] [illegible] ముందునకు వచ్చి నిలిచి 'నీవు [illegible] చెప్పకొనుచున్నావు. నీవు [illegible] [illegible] నగదొంగా! నీవు మొదట [illegible]

[illegible]

౭

[illegible]

[illegible] నడుచుకొనుము.”

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] … గాంచనైతి.